

OTVORENO DOSTUPNI ČASOPISI: HRVATSKI ČASOPIS ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE / CROATIAN JOURNAL OF EDUCATION

Ivan Prskalo
Srna Jenko Miholić

Uvod

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu ima bogatu nakladničku djelatnost koja, osim udžbenika i priručnika, obuhvaća i ostalu nastavnu literaturu. Tako je do 2011. godine uključivala i četiri časopisa – *Odgojne znanosti*, *Metodika*, *NEOS* i *LiCuS*. Časopis *Odgojne znanosti* imao je visoko vrednovanu citiranost kao i časopis *Metodika* te su oba bila uključena u međunarodne baze podataka, a sva četiri imala su međunarodno uredništvo i recenzente. Kao i svi drugi važni projekti, izdavanje četiriju časopisa u ustanovi kao što je Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu bilo je povezano s nizom financijskih, ali i organizacijskih problema. Jedino moguće rješenje uprave fakulteta bilo je spajanje uredništava i usmjeravanje prema izdavanju časopisa koji bi uključio područje interesa svih četiriju dotadašnjih časopisa ujedno zadržavajući i poboljšavajući znanstvenu razinu časopisa koji bi izlazio pod imenom *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje / Croatian Journal of Education* (CJE) (Uredništvo, 2011). Ovakav naziv primjeren je znanstvenoj usmjerenosti Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Spojivši ove časopise, prihvaćena je orijentacija na otvoreni pristup uz suvremeni postupak recenzije u više koraka s i većom samostalnošću i odgovornošću uredništava triju sekcija časopisa – *Temeljne odgojno obrazovne znanosti*, *Metodika* i *supstratne znanosti*, *Informacijsko-komunikacijske* i *ostale znanosti i umjetnosti* (Uredništvo, 2016).

Spajanje časopisa – put prema vrsnoći

Spajanje tih četiriju časopisa, *Odgojne znanosti*, *Metodika*, *NEOS* i *LiCuS*, počelo je 2011. godine, odnosno s 13. godištem časopisa *Odgojne znanosti*. Kako je i tada financiranje znanstvene publicistike bilo problematično i kronično nedovoljno potkrijepljeno iracionalnim idejama u određenim političkim krugovima o samofinanciranju znanstvenog rada uopće, pa slijedom toga i u znanstvenoj publicistici, osnivač tih četiriju časopisa – Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, tj. njegova uprava donosi jedino razumno rješenje o spajanju tih časopisa, podižući novi na razinu tada najuglednijih, prije svega *Odgojnih znanosti* koje je uređivao ugledni

znanstvenik Milan Matijević te *Metodike* s urednikom Antom Beženom. Glavni urednik ovako složenog časopisa s tri sekcije postaje Ivan Prskalo, dotadašnji zamjenik urednika časopisa *Metodika*. Svrha projektnog zadatka bila je formirati časopis koji će se zvati *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje / Croatian Journal of Education*, osigurati suvremeni način uređivanja koristeći se OJS (Open Journal Systems) tehnologijom (Pehar i Velagić, 2015; Willinsky, 2005), te recenzijski postupak primjeren ugledu časopisa. Posebna pozornost posvećena je zadržavanju citiranosti u bazama koje su ti časopisi do tada imali pojedinačno. Uz uredništvo i savjet časopisa te tri poduredništva od kojih je svako zaduženo za svoju sekciju, vode brigu o vrsnoći sekcije, te o recenzentima relevantnima za problematiku svakoga pojedinoga znanstvenoga ili stručnog rada koji se objavljuje u časopisu.

Područja djelovanja časopisa

Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje / Croatian Journal of Education međunarodni je časopis otvoren znanstvenicima iz područja odgoja i obrazovanja te pripadajućih supstratnih znanosti, pod uvjetom da je problematika vezana za odgoj i obrazovanje. *CJE* prihvaća znanstvene članke ako su izvorne primarne publikacije. To znači da prije nisu objavljeni u časopisima, a prethodno objavljivanje na skupovima mora biti naznačeno te tako pridonose znanstvenoj zajednici i potvrdili su ih recenzenti. Objavljeni članci su znanstveni i stručni radovi koji neposredno ili posredno obrađuju pitanja temeljnih i primijenjenih disciplina u Republici Hrvatskoj i svijetu. Namjera je osigurati primjerene uvjete znanstvenicima iz različitih znanstvenih područja, koji proučavaju odgoj i obrazovanje, da objave rezultate izvornih znanstvenih istraživanja, stručnih članaka i teorijskih studija. Vidljivost časopisa osigurana je objavljivanjem svakoga rada cjelovito na engleskom jeziku, a znanstvena i stručna potpora domaćoj javnosti osigurana je objavom proširenog sažetka, tj. integralnog članka bez pripadajućih priloga i na hrvatskome, također za svaki rad. Obvezni dijelovi časopisa su, uz impresum, uvodnik, sadržaj, radovi poredani prema kategorizaciji članaka i abecednom redu autora, vijesti – najave te nova izdanja – publikacije.

Izdanja časopisa objavljuju se na mrežnim stranicama u PDF-u i u tiskanoj nakladi od 300 primjeraka koja se distribuira diljem svijeta.

Procedura prihvaćanja radova

Glavni urednik čita pristigle članke unesene isključivo na mrežnu platformu OJS te im dodjeljuje prioritet. Za svaku sekciju to će obaviti i njihovi urednici u komunikaciji s urednikom. Njima pomažu tajnici uredništva i sekcija, jer je s obzirom na broj pristiglih članaka taj posao opsežan.

OJS omogućuje brz i transparentan proces recenzija i objave primljenih radova. Tako se cjelokupan proces obrade obavlja na mrežnim stranicama s kvalitetnom komunikacijom između uredništva, recenzenata i autora. Kad stignu u redakciju, člancima se provjerava standard za časopis te se šalju na predrecenziju kojom se provjerava metodološka primjerenost članka. Tek nakon pozitivne predrecenzije članak se OJS-om upućuje recenzentima. Nakon povratne recenzije članak se vraća autoru s napomenama recenzenta o prihvatanju bez korekcije, prihvatanju s korekcijom ili o razlozima odbijanja. Uredništva sekcija zatim čitaju korigirani članak i ako je korektno dorađen, članak ulazi u izbor za objavu prema kategorizaciji rada, a konačnu odluku donosi urednik preuzimajući odgovornost za objavljivanje članka.

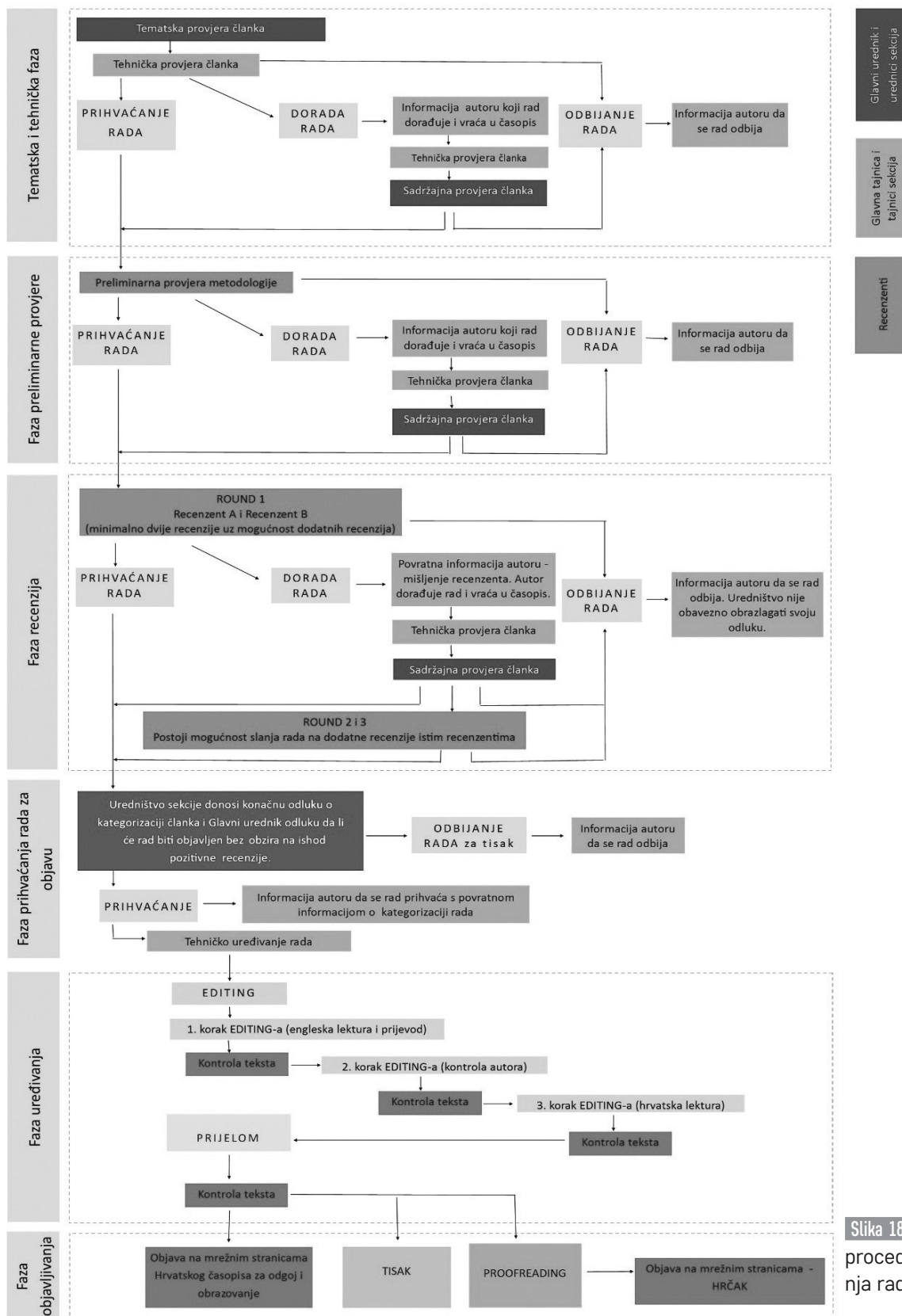
Članak ne smije prije toga biti objavljen, niti se nalaziti u procesu razmatranja za objavu u drugim časopisima. Ako se takvo što dogodi, uredništvo *Hrvatskog časopisa za odgoj i obrazovanje* treba o tome biti obaviješteno i mora biti posebno naznačeno. Radovi se predaju u formatu dokumenta OpenOffice ili Microsoft Word te moraju imati omogućene URL poveznice ako se pojavljuju u tekstu. Tekst članka je formata A 4, sve margine moraju imati 3 cm, a veličina slova 12 točaka. Treba se koristiti fontom Calibri s jednostrukim proredom, a preporučuje se korištenje kurziva umjesto podcrtavanja. Tablice, slike ili grafovi smještaju se u tekstu na mjesta gdje trebaju biti prikazani.

Svaki rad prije objave prolazi recenzijski postupak. Ovisno o kategoriji članka, ako je riječ o znanstvenom ili stručnom članku, ovisi broj potrebnih recenzija. Recenzenti su priznati znanstvenici u svojem području djelovanja te samostalno i dvostruko anonimno vrednuju pristigle radove (engl. *double-blind peer review*). Za recenzijski postupak ne dobiva se naknada, ali časopis vodi evidenciju o svakom recenzentu i njegovim uspješno obavljenim recenzijama. U svakom trenutku recenzentu se može, za potrebe znanstvenog napredovanja, pokazati statistika obavljenih recenzija. U načelu dva neovisna recenzenta, domaći i međunarodni, recenziraju znanstvene radove (izvorni znanstveni rad, prethodno priopćenje te pregledni rad), a jedan stručne radove.

Odluku o objavljivanju spornih članaka donosi uredništvo uzimajući u obzir mišljenje recenzenata, te daje preporuku uredniku. Uredništvo nije dužno objašnjavati svoje odluke, iako to u načelu čini. Takvih spornih situacija dosad nije bilo.

Postupak objavljivanja izdanja sastoji se od šest razina koje prolazi svaki članak prije objave kao što je prikazano hodogramom na sl. 18.1 (tematska i tehnička razina obrade članka, metodološka predrecenzija članka, recenzija, prihvatanje rada za objavu, uređivanje rada, objava).

Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje/ Croatian Journal of Education

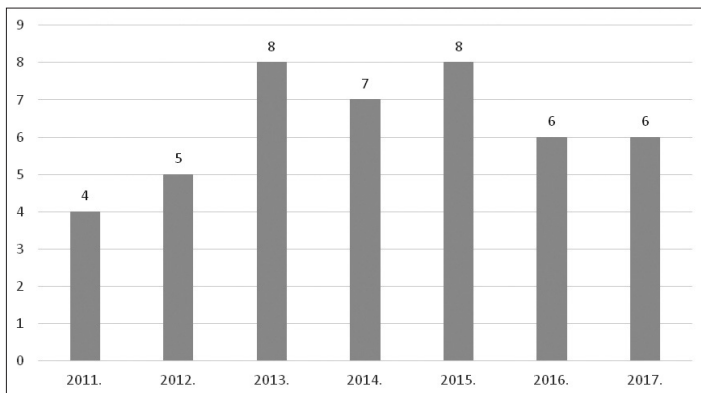
Slika 18.1. Hodogram procedure prihvaćanja radova za objavu

Autorska prava i dostupnost radova

Autor se s ponudom uredništva da objavi rad u *Hrvatskom časopisu za odgoj i obrazovanje* slaže bez naknadnih uvjeta, te se slaže i s objavljivanjem cijeloga rada ili njegovih dijelova na mrežnoj stranici *Hrvatskoga časopisa za odgoj i obrazovanje*, odnosno Učiteljskog fakulteta u Zagrebu te na drugim elektroničkim portalima na kojima je časopis zastupljen. Ponudom rada da se objavi u *Hrvatskom časopisu za odgoj i obrazovanje* autor prihvaća navedene uvjete. Tako se časopis štiti od eventualne optužbe za neovlašteno objavljivanje članka na mrežnim stranicama te u sekundarnim i tercijarnim bazama. Autori također prije predaje rada na ocjenjivanje potvrđuju da su pribavili dopuštenja za reprodukciju objavljenih materijala, korištenje mjernih instrumenata te da su imenovali sudionike u svojim istraživačkim radovima.

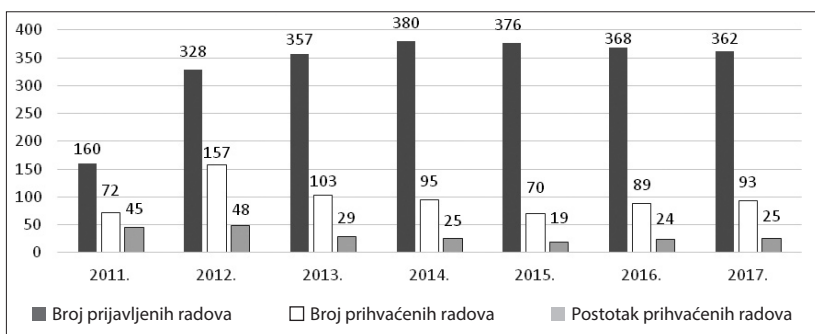
Međunarodna prepoznatljivost i vrsnoća

Međunarodna prepoznatljivost očituje se prije svega u sastavu uredništva u kojem je više od 50 % članova iz inozemstva. Na kraju akademske godine 2016./17. časopis su pratile svjetske i domaće citatne baze: EBSCO SocINDEX with Full Text, SCOPUS/Elsevier, Web of Science, Social Sciences Citation Index (SSCI), Electronic Social and Science Citation Index (ESSCI), CSA Linguistics & Language Behavior Abstracts, CSA Sociological Abstracts, ERA - Educational Research Abstracts, CSA Social Services Abstracts, CSA Worldwide Political Science Abstracts, HRČAK – portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske. Citiranosti pridonosi objavljivanje cjelovitih radova na engleskome, ali i otvoreni pristup na mrežnim stranicama časopisa te portala Hrčak. Otvoreni pristup može donekle umanjiti prihod od prodaje časopisa, ali ima nemjerljivo veći utjecaj na citiranost jer je veća dostupnost objavljenih priloga. To se odnosi i na veći broj sveščića (brojeva), s obzirom na to da časopis redovito izlazi tromjesečno – dakle, četiri su broja godišnje (ožujak, lipanj, rujanj i prosinac), a moguća su i do četiri specijalna broja koja prate znanstvene skupove zanimljive fakultetu i području. U posljednje dvije godine postupno je smanjen broj specijalnih brojeva (sl. 18.2). Od 16. volumena *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje* dodjeljuje identifikacijsku oznaku digitalnog objekta DOI (Digital Object Identifier) svim objavljenim radovima kako bi ostvarili jasnu i jedinstvenu klasifikaciju u cijelome svijetu te omogućili jednostavnu digitalnu dostupnost svih radova. Oznaka DOI sustav je za označavanje proizvoda u digitalnom okružju namijenjen održivosti hipertekstualnih poveznica, a može se dodijeliti pojedinačnom radu, fotografiji, tablici, poglavlju, publikaciji u cijelosti itd. (EU, 2017).

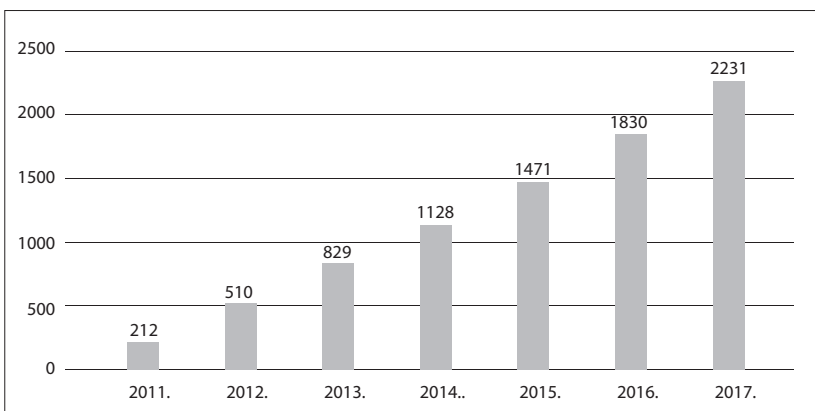
Slika 18.2. Broj sveščića Hrvatskog časopisa za odgoj i obrazovanje objavljenih od 2011. do kraja 2017. godine

Broj prihvaćenih radova pokazuje brigu o vrsnoći i ozbiljnost anonimnog recenzijskog postupka. Statistički pokazatelji prijavljenih i prihvaćenih radova prikazani su na sl. 18.3.

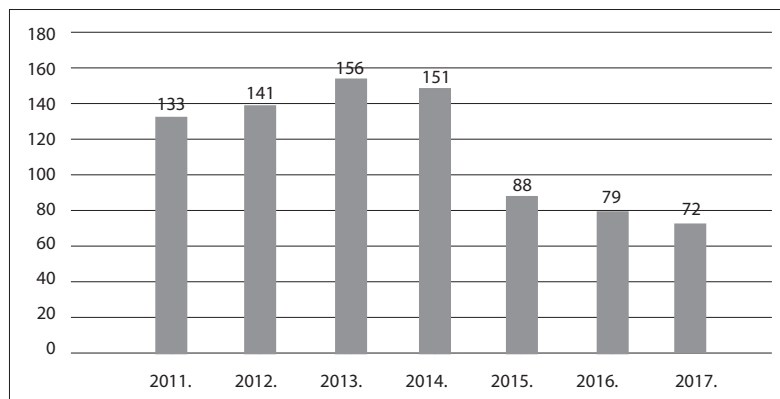

Slika 18.3. Prijavljeni i prihvaćeni radovi od 2011. do kraja 2017. godine

Broj registriranih korisnika sustava OJS stalno raste (sl. 18.4), pa je tako i više potencijalnih recenzenata. Svi su autori i potencijalni recenzenti koje uredništva sekcija biraju prema znanstvenom interesu što je smanjilo trajanje recenzije (sl. 18.5).

Slika 18.4. Broj registriranih korisnika sustava od 2011. do 2017. godine

Slika 18.5. Trajanje recenzije u danima od 2011. do 2017. godine

Zaključak

Otvoreni pristup osigurao je bolju vrsnoću *Hrvatskom časopisu za odgoj i obrazovanje* jer se povećava citiranost, interes za časopis i broj priloga. Veći broj priloga omogućuje bolju konkurentnost objavljenih članaka. Međunarodno uredništvo te dvojezično objavljivanje (paralelno na hrvatskom i na engleskom jeziku) omogućuju veću vidljivost i prepoznatljivost u međunarodnom okruženju te u domaćoj akademskoj i stručnoj sredini. Bolju vrsnoću po pravilu uočavaju nadležna tijela koja osiguravaju financijsku potporu znanstvenim časopisima, tako da se negativni učinak smanjene prodaje amortizira većom potporom.

Literatura

EU (2017). Europa: Ured za publikacije: međuinstitucijski stilski priručnik. Dostupno na: <http://publications.europa.eu/code/hr/hr-240400.htm> (9. 2. 2017.)

Pehar, F. i Velagić, Z. (2015). Uređivanje znanstvenih časopisa u online sustavima za organizaciju uredničkih procesa. U Hebrang Grgić, I. (ur.) *Hrvatski znanstveni časopisi: iskustva, gledišta, mogućnosti* (str. 93-112). Zagreb: Školska knjiga, 2015.

Uredništvo (2011). Uvodnik. *Croatian Journal of Education*, 13, 1, 8-9. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/72410> (1. 2. 2017.)

Uredništvo (2016). Naputak suradnicima. *Croatian Journal of Education*, 18, 4, 1291-1298. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/172320> (1. 2. 2017.)

Willinsky, J. (2005). Open Journal Systems: an example of open source software for journal management and publishing. *Library Hi Tech*, 23, 4, 504-519. doi: 10.1108/07378830510636300

Access Journals: Croatian Journal of Education

Ivan Prskalo

Srna Jenko Miholić

Abstract

The *Croatian Journal of Education* (CJE) is an international academic journal issued by the Faculty of Teacher Education of the University of Zagreb. CJE has accepted open access orientation with a contemporary review process through several steps with greater autonomy and editorial board responsibilities of the three journal sections. CJE accepts for publication scientific research papers, which are original primary publications. Papers are submitted through the Open Journal Systems network platform that allows a fast and transparent review process and paper publication. Published papers receive the Digital Object Identifier. Open access has helped the CJE to achieve better excellence, since citations increase interest in the journal as well as the number of submissions. A greater number of submissions brings greater competitiveness of published articles. The international editorial board and bilingual editions allow better visibility of the journal as well as international and local academic and professional recognition.